

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Географічний факультет

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор

_____ **В.П.Кравець**

«____» _____ 2016 р.

ПРОГРАМА СПІВБЕСІДИ З ГЕОГРАФІЇ

при вступі на навчання для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня
«Спеціаліст» та ступеня **«Магістр»**

Тернопіль – 2016

ББК 26.8 я 73

П 78

Програма співбесіди з географії при вступі на навчання для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст» та ступеня «Магістр». – Тернопіль, 2016. – 26 с.

Укладачі програми:

Варакута О.М., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри географії та методики її навчання;

Дем'янчук П.М., кандидат географічних наук, доцент кафедри географії та методики її навчання;

Заблоцький Б.В., кандидат географічних наук, доцент кафедри географії та методики її навчання, декан географічного факультету

Програма розглянута та схвалена на засіданні Ради географічного факультету (протокол №5 від 17 лютого 2016 року)

Голова ради географічного факультету

А.В. Кузишин

Пояснювальна записка

Програма співбесіди з географії для освітньо-кваліфікаційних рівнів «спеціаліст» та «магістр» охоплює базову інформацію, яку дають основні сучасні географічні науки, зокрема фізико-географічні і суспільно-географічні, що разом становлять систему географічних наук.

На співбесіді з географії здійснюється перевірка відповідності набутого рівня з географічних знань державним стандартам з географії. За своїм змістом та методикою проведення ця співбесіда повинна відрізнятися від семестрових екзаменів з окремих предметів. Вона, зокрема, має вищий ступінь узагальнення поставлених питань, більшу широту охоплюваних проблем у поєднанні з конкретними знаннями факторів наукового та практичного значення в межах вузівських програм з окремих географічних дисциплін.

На співбесіді абітурієнт повинен виявити, перш за все, розуміння основних закономірностей, що розкриваються даною наукою та їх практичне значення. Одночасно він має показати рівень знань, довести своє вміння орієнтуватись у фактичному матеріалі, результатах фундаментальних наукових досліджень, знати основні джерела і володіти методикою поповнення та оновлення цих знань. Програма зорієнтована на з'ясування науково-теоретичного і методичного рівнів підготовки з географічних дисциплін протягом чотирьох років навчання.

Зміст програми включає питання з фізико-географічного та суспільно-географічного циклів системи географічних наук. У програму включені розділи відповідних дисциплін. Перевага надається питанням теоретичного, типологічного характеру, для розкриття яких широко використовується матеріал з географії України та великих регіонах світу. Регіональні аспекти здебільшого розкриваються на прикладах України, окремих груп суміжних держав та регіонів.

Бакалавр має також показати готовність до самостійної практичної діяльності. Необхідно встановити, як глибоко майбутні вчителі усвідомлюють структуру, зміст та основну мету географічної освіти, рівень розуміння ними теоретичного матеріалу з методики викладання географії, вміння застосовувати його для реалізації практичних завдань школи. Розкриваючи провідні ідеї, поняття і закономірності, принципи, методи і засоби навчання географії, абітурієнти повинні тісно пов'язувати їх з практикою роботи школи, спираючись на власні спостереження та судження, сформовані під час теоретичних занять та педагогічної практики. На екзамені необхідно продемонструвати вміння мислити творчо і самостійно.

Структура проведення випробування

Загальне землезнавство.

Всесвіт. Сонячна система. Планета Земля. Добовий і орбітальний руху Землі.

Географічна оболонка. Динаміка і структура географічної оболонки. Закономірності географічної оболонки. Географічні пояси і природні зони. Біосфера. Географічне середовище і суспільство.

Географія античного часу. Географія середньовіччя. Перші науково-дослідні експедиції і початок диференціації географії (XVIII ст.). Експедиції XX ст. і розвиток фізичної географії як науки. Становлення наукової фізичної географії. Дослідження Арктики. Дослідження Антарктиди. Географія в XX ст. Сучасна фізична географія.

Загальна та історична геологія.

Положення Землі у світовому просторі, форма і розміри, внутрішня будова Землі.

Процеси внутрішньої геодинаміки. Магматизм. Метаморфізм. Тектонічні процеси. Землетруси.

Гіпергенез і кора вивітрювання. Геологічна робота вітру. Геологічна діяльність поверхневих текучих вод. Геологічна діяльність підземних вод. Геологічна діяльність льодовиків. Геологічна діяльність морів, озер, боліт.

Історична геологія з елементами палеонтології. Поняття про фації і формації. Етапи геологічної історії Землі.

Метеорологія і кліматологія.

Атмосфера. Сонячна радіація. Радіаційний та тепловий баланси. Термічний режим земної поверхні та приземного шару повітря. Зміна температури повітря з висотою і в часі. Глобальне потепління, його причини і наслідки.

Вологість повітря. Конденсація і сублімація на земній поверхні та в атмосфері. Атмосферний тиск. Повітряні маси. Загальна циркуляція атмосфери. Опади, розподіл опадів на земній кулі. Погода, її визначення. Синоптичні карти. Клімат. Кліматичні пояси, типи клімату.

Гідрологія.

Властивості природних вод. Кругообіг води в природі та водні ресурси Землі.

Гідрологія підземних вод. Гідрологія рік. Гідрологія озер. Гідрологія льодовиків. Гідрологія боліт.

Світовий океан: його склад, структура, властивості вод. Тепловий режим океанів і морів. Динаміка вод Світового океану. Географічні пояси у Світовому океані.

Геоморфологія.

Геоморфогенез. Планетарний рельєф Землі. Вулканічний рельєф.

Морфоструктури гір і рівнин суходолу. Рельєф геосинклінальних поясів (перехідних зон). Мегарельєф дна Світового океану.

Флювіальний (ерозійно-аккумулятивний) рельєф. Річкова долина. Карстовий рельєф. Гляціальний рельєф. Кріогенний рельєф. Еоловий рельєф. Рельєф морських берегів.

Геоморфологічні дослідження і геоморфологічна карта.

Топографія з основами геодезії. Картографія.

Топографія і геодезія як науки, їх структура та місце в системі наук. Поняття про форму і розміри Землі. Способи визначення форми і розмірів Землі.

Топографічна карта, її властивості та сфери застосування. Математичні елементи топографічних карт. Зміст топографічних карт. Орієнтування на місцевості.

Суть топографо-геодезичного знімання місцевості. Вимірювання горизонтальних кутів на місцевості. Планове знімання. Вивчення висот точок на місцевості. Нівелювання. Планово-висотне знімання.

Картографія як наука, її структура та місце в системі наук. Загальні відомості про географічну карту. Математична основа географічних карт. Основні картографічні проекції. Картографічна генералізація. Написи на картах. Класифікація географічних карт. Оглядові загальногеографічні карти. Тематичні карти.

Серії карт. Географічні атласи. Поняття про проектування, складання й видання географічних карт. Використання дрібномасштабних географічних карт.

Біогеографія.

Основні принципи будови і функціонування біосфери. Фактори розподілу організмів та їх комплексів на Землі. Вчення про біоценоз. Вчення про ареал.

Підходи до біогеографічного розподілу території. Флористичне та фауністичне районування Землі. Характеристика біофілотичних царств суші. Проблема збереження екологічного та генетичного різноманіття біосфери

Характеристика природних зон: вічнозелених екваторіальних та тропічних сезонних лісів; субекваторіальних та тропічних саван і рідколій; пустель тропічного, субтропічного та помірного поясів; субтропічних вологих лісів та твердолистяних лісів і чагарників; трав'янистих угруповань помірних широт; широколистяних і змішаних лісів помірних широт; хвойних бореальних лісів помірних та субполярних широт; тундри та полярних пустель. Органічний світ океанів та островів.

Ґрунтознавство з основами географії ґрунтів.

Предмет, завдання дисципліни та методи дослідження. Ґрунт. Мінеральна частина ґрунту. Біологічні фактори ґрунтоутворення і органічна частина ґрунту. Кліматичні фактори ґрунтоутворення. тепловий та водний режими ґрунтів. Значення рельєфу в утворенні та географії ґрунтів. Значення ґрунту у життєдіяльності людини

Загальні риси ґрунтоутворення, морфологія та класифікація ґрунтів. Загальні закономірності географії ґрунтів та ґрунтово-географічне районування. Ґрунти полярного (холодного) поясу. Ґрунти бореального поясу. Ґрунти суббореального поясу. Ґрунти субтропічного поясу. Ґрунти тропічного поясу. Галогенні та галогенно-гідроморфні ґрунти. Ґрунти гірських областей та річкових долин.

Агроґрунтове районування і характеристика ґрунтів України. Проблеми раціонального землекористування в Україні.

Ландшафтознавство.

Історія виникнення та розвитку ландшафтознавства. Закономірності і фактори фізико-географічної диференціації.

Поняття про ландшафт. Структура ландшафтів. Динаміка і розвиток ландшафтів. Систематизація і класифікація ландшафтів. Методика ландшафтознавчих досліджень. Ландшафтний моніторинг. Ландшафтне прогнозування. Прикладні ландшафтні дослідження. Антропогенні зміни ландшафтів. Антропогенні ландшафти. Ландшафти і взаємодія природи і суспільства.

Поняття про фізико-географічне районування. Одиниці та схеми фізико-географічного районування. Зональні та азональні природні комплекси.

Фізична географія материків і океанів.

Загальні особливості Землі. Поділ земної поверхні на материки й океани та гіпотези щодо їх походження. Структуризація земної кори і розчленування земної поверхні. Екзогенні чинники формування рельєфу поверхні Землі. Вплив атмосферних процесів на диференціацію природи

Землі. Закономірності ландшафтної диференціації поверхні Землі (широтна диференціація на рівнинах, висотна зональність в горах).

Загальна фізико-географічна характеристика Африки. Регіональна фізико-географічна характеристика Африки.

Загальна фізико-географічна характеристика Австралії. Регіональна фізико-географічна характеристика Австралії. Фізико-географічна характеристика Океанії. Загальна і регіональна характеристика Антарктиди.

Загальна фізико-географічна характеристика Південної Америки. Регіональна фізико-географічна характеристика Південної Америки.

Загальна фізико-географічна характеристика Північної Америки. Регіональна фізико-географічна характеристика Північної Америки.

Загальна фізико-географічна характеристика Євразії. Регіональна фізико-географічна характеристика Євразії.

Фізична географія України.

Фізико-географічне положення України. Географічні дослідження території України.

Рельєф. Тектонічна й геологічна будова. Основні події четвертинної історії України та їх відображення в рельєфі. Геоморфологічна будова. Геоморфологічні дослідження в Україні. Мінерально-сировинні ресурси. Клімат України. Моря. Поверхневі води. Підземні води. Комплексне використання й охорона водних ресурсів. Ґрунтовий покрив. Історія ґрунтових досліджень в Україні. Рослинний покрив. Тваринний світ.

Несприятливі природні процеси. Заходи щодо запобігання несприятливих природним процесам. Регіональний аналіз геоекологічних проблем. Основні заходи щодо раціонального використання й охорони навколишнього середовища в Україні.

Ландшафти і фізико-географічне районування України.

Рівнинні ландшафтні структури. Зона мішаних хвойно-широколистяних лісів. Фізико-географічні особливості Поліського краю. Зона широколистяних лісів, загальна фізико-географічна характеристика. Фізико-географічна характеристика Західноукраїнського краю.

Загальна фізико-географічна характеристика Лісостепової зони. Фізико-географічна характеристика країв і областей лісостепової зони.

Загальна фізико-географічна характеристика Степової зони. Фізико-географічні особливості природи Донецького північно-степового краю і його областей. Фізико-географічні особливості природи Задонецько-Донського північно-степового краю і його областей. Середньостепова підзона. Фізико-географічні особливості природи Причорноморського степового краю і його областей. Південно-стєпова (сухостєпова) підзона.

Особливості природи Причорноморсько-Приазовського південно степового краю і його областей. Фізико-географічні особливості природи Кримського степового краю і його областей.

Українські Карпати. Фізико-географічні особливості природи областей Українських Карпат.

Кримські гори. Характеристика фізичко-географічних областей Криму. Заповідні території, охорона природи.

Основи суспільної географії.

Територіальна організація суспільства як основний об'єкт суспільної географії. Понятійно-термінологічний апарат сучасної суспільної географії. Історико-географічна періодизація розвитку суспільно-географічних ідей.

Природні умови та ресурси та їх економічна оцінка. Населення світу. Політико-географічний процес, політична карта світу. Господарство. Сфера обслуговування. Наука та інновації.

Просторові аспекти глобальних проблем людства. Глобалізація.

Географія населення.

Географія населення як галузь суспільної географії. Історія розвитку географії населення в Україні. Чисельність населення. Природний і механічний рух населення. Основні демографічні поняття і показники. Географія міграцій.

Антропологічні аспекти дослідження населення. Географія людських рас. Етногеографічні аспекти дослідження населення. Географія народів світу.

Територіальна організація населення. Міське розселення. Урбанізація, її основні риси. Мегалополиси світу. Сільське розселення. Географія способу життя. Працересурсний потенціал, регіональні відмінності його використання.

Географія світового господарства.

Географія світового господарства як складова частина соціально-економічної географії світу. Поняття світового господарства як глобальної політико-економічної суперсистеми. Країни і національні господарства як суб'єкти світового господарства. Сучасна географічна систематизація країн. Міжнародний поділ праці – основа світового господарства. Основні етапи становлення світового господарства. Галузева структура світового господарства. Вплив науково-технічної революції на структуру і чинники розміщення світового господарства. Загальні тенденції розвитку сучасного світового господарства. Глобалізація. Міжнародні організації і транснаціональні корпорації як суб'єкти світового господарства.

Просторова структура світового господарства Світове господарство як єдність регіональних економічних об'єднань і угруповань. Природні чинники розвитку світового господарства. Населення і робоча сила в системі світового господарства.

Галузева структура світової промисловості. Паливно-енергетична промисловість світу. Металургійна і машинобудівна промисловість світу. Хімічна промисловість та інші галузі промисловості світу. Географія галузей сільського господарства і харчової промисловості світу. Географія галузей транспорту світу. Географія сфери послуг світу. Географія світової торгівлі та інших форм міжнародних економічних відносин.

Економічна і соціальна географія України.

Предмет і об'єкт вивчення економічної і соціальної географії України. Історія розвитку економічної і соціальної географії України.

Формування території. Економіко-географічне положення України. Природні ресурси. Населення України. Історико-географічні фактори формування господарства України. Місце України у світовому господарстві. Національний комплекс. Структура господарства України. Економічний потенціал. Міжгалузеві комплекси. Промисловість. Характеристика галузей промисловості України. Сільське господарство. Транспорт. Будівництво. Зовнішні економічні зв'язки України.

Теоретичні основи і принципи суспільно-географічного районування. Аналіз схем суспільно-географічного районування України.

Північно-Східний суспільно-географічний район. Придніпровський суспільно-географічний район. Донецький суспільно-географічний район. Причорноморський суспільно-географічний район. Київський суспільно-географічний район. Карпатський суспільно-географічний район. Подільський суспільно-географічний район. Порівняльна суспільно-географічна характеристика Волинського і Центрального соціально-економічних районів.

Регіональна політика та основи регіональної економіки.

Економічна і соціальна географія світу.

Політична карта світу як геополітична система. Держава – головна форма геопросторової організації світового суспільства.

Європа як суспільно-географічний простір. Проблеми регіоналізації Європи. Основні риси демогеографічного та господарського розвитку Європи. Європейська інтеграція і наднаціоналізм. Регіональна політика в країнах Європи. Загальна суспільно-географічна характеристика Європи. Регіони і країни Європи. Федеративна Республіка Німеччина. Порівняльна суспільно-географічна характеристика Франції та Великобританії. «Малі

країни» Середньо-Західної Європи. Північна Європа. Країни Балтії. Південна Європа. Країни Балканського півострова. Італія. Країни Центральної Європи. Польща.

Країни «пострадянського простору». Росія. Суспільно-географічні райони Росії. Центральний суспільно-географічний район. Центрально-Чорноземний суспільно-географічний район. Північний суспільно-географічний район. Північно-Західний суспільно-географічний район. Волго-В'ятський суспільно-географічний район. Поволжський суспільно-географічний район. Північно-Кавказський суспільно-географічний район. Уральський суспільно-географічний район. Західно-Сибірський суспільно-географічний район. Східно-Сибірський суспільно-географічний район. Далекосхідний суспільно-географічний район. Білорусь. Молдова. Країни закавказького регіону. Грузія. Азербайджан. Вірменія. Країни Середньої Азії. Казахстан Киргиз стан. Таджикистан. Туркменистан. Узбекистан.

Країни Америки. Сполучені Штати Америки. Канада. Країни Латинської Америки. Загальна характеристика країн Африки. Країни Азії. Китай. Індія. Японія. Австралія. Країни Океанії.

Шкільний курс географії та методика її навчання.

Основні цілі, зміст і структура курсу. Методи і засоби навчання географії у школі. Методичні особливості засвоєння географічних знань і формування предметних вмінь. Урок – основна форма навчання географії. Позаурочна, позакласна та позашкільна робота з географії.

Методичні особливості вивчення курсів: «Загальна географія», «Географія материків і океанів», «Фізична географія України», «Економічна і соціальна географія України», «Економічна і соціальна географія світу».

Перелік питань для співбесіди

1. Початковий період розвитку географії. Праці Ератосфена, Страбона і Птолемея.
2. Особливості розвитку географії в епоху середньовіччя.
3. Зміст і структура сучасної фізичної географії.
4. Геологічна робота вітру.
5. Геологічна діяльність поверхневих текучих вод.
6. Основні етапи в геологічній історії розвитку Землі.
7. Глобальне потепління та його причини.
8. Розподіл опадів на земній кулі.
9. Загальна циркуляція атмосфери.
10. Льодовики на земній кулі. Гідрологія льодовиків.
11. Тепловий режим океанів і морів.
12. Географічні пояси у Світовому океані.
13. Екзогенні чинники формування рельєфу Землі.
14. Ендогенні чинники формування рельєфу Землі.
15. Географічний розподіл вулканів на Землі.
16. Мегарельєф дна Світового океану.
17. Географічне поширення карсту на Землі.
18. Географічне поширення еолового рельєфу.
19. Рельєф морських берегів.
20. Основні чинники поширення організмів на земній кулі.
21. Флористичне районування Землі.
22. Фауністичне районування Землі.
23. Ґрунтовий покрив кореального поясу Землі.
24. Ґрунтовий покрив суббореального поясу Землі.
25. Ґрунтовий покрив тропічного поясу Землі.
26. Ґрунтовий покрив річкових долин та гірських областей.
27. Ґрунтовий покрив субтропічного поясу Землі.
28. Структура ландшафтів.
29. Систематизація і класифікація ландшафтів.
30. Основні типи антропогенних ландшафтів.
31. Зональні й аональні природні комплекси.
32. Поділ земної поверхні на материки й океан. Основні гіпотези щодо походження материків та океанів.
33. Вплив атмосферних процесів на диференціацію природи Землі.
34. Закономірності ландшафтної диференціації поверхні Землі.
35. Роль екваторіальних лісів у збереженні природного розмаїття Землі.
36. Кліматичні особливості Антарктиди.
37. Кліматичні особливості Гренландії.
38. Кліматичні особливості Центральної Азії.
39. Кліматичні особливості Тибетського нагір'я.
40. Особливості природи Казахського Казахської дрібноспоквої фізико-географічної країни.

41. Особливості природи Альп.
42. Особливості природи Кордильєр Північної Америки.
43. Особливості природи Скандинавського півострова.
44. Особливості природи Амазонської низовини.
45. Особливості природи Західносибірської низовини.
46. Особливості природи Східносибірського плоскогір'я.
47. Особливості природи пустелі Сахара.
48. Порівняльна характеристика пустель Північної Африки та Південно-Західної Азії.
49. Порівняльна характеристика кліматичних умов Південної та Східної Азії.
50. Порівняльна характеристика екваторіальних лісів Південної Америки та Африки.
51. Роль баричних центрів та циркуляції атмосфери у формуванні клімату та ландшафтів Північної Америки.
52. Роль баричних центрів та циркуляції атмосфери у формуванні клімату та ландшафтів Південної Америки.
53. Роль баричних центрів та циркуляції атмосфери у формуванні клімату та ландшафтів Африки.
54. Роль баричних центрів та циркуляції атмосфери у формуванні клімату та ландшафтів Західної Європи.
55. Роль баричних центрів та циркуляції атмосфери у формуванні клімату та ландшафтів Азії.
56. Вплив океанічних течій на природу Африки та Австралії.
57. Вплив океанічних течій на природу Південної Америки.
58. Вплив океанічних течій на природу Північної Америки.
59. Вплив океанічних течій на природу Східної та Південної Азії
60. Сучасне зледеніння Євразії.
61. Сучасне зледеніння Північної Америки.
62. Порівняльна характеристика Західних та Східних Гімалаїв.
63. Порівняльна характеристика клімату Скандинавського і Чукотського півостровів.
64. Порівняльна характеристика рік Скандинавського півострова і Східноєвропейської рівнини за їх живленням і режимом.
65. Порівняльна характеристика річок Східної та Південної Азії за джерелами живлення та режимом.
66. Порівняльна характеристика саван Південної Америки та Африки.
67. Характеристика річок Європи за джерелами живлення і режимом
68. Тектонічна будова і рельєф Аравійського плоскогір'я.
69. Тектонічна будова і рельєф Іранського нагір'я.
70. Тектонічна будова і рельєф Середньосибірського плоскогір'я.
71. Особливості природи Тибетського нагір'я.
72. Кліматичні особливості Південної Європи.
73. Особливості клімату півострова Камчатка.
74. Особливості природи Алтайсько-Саянської гірської країни.
75. Особливості природи Альпійської гірської країни.

76. Особливості природи Анд.
77. Особливості природи Кавказької фізико-географічної країни.
78. Особливості природи Уральської гірської країни.
79. Особливості рельєфу (морфоструктур і морфоскульптур) Західно-Сибірської рівнини.
80. Вплив географічного положення Анд на природу Південної Америки.
81. Вплив географічного положення Гімалаїв на природу Євразії.
82. Вплив географічного положення Кордильєр на природу Північної Америки.
83. Вплив на природу Африки холодної Бенгальської та теплої Гвінейської течій.
84. Вплив на природу Західної й Північної Європи теплої течії Гольфстрім.
85. Вплив на природу Північної Америки холодних Каліфорнійської та Лабрадорської течій.
86. Причини мусонної циркуляції в Південній та Південно-Східній Азії.
87. Суть топографічної карти, її основні властивості та сфери застосування.
88. Топографічні умовні знаки, їх суть, функції та види.
89. Математична основа топографічних карт. Картографічна проекція топокарт. Система плоских прямокутних координат.
90. Розграфлення й номенклатура аркушів топографічних і оглядово-топографічних карт.
91. Види картографічних проекцій та їх класифікація.
92. Способи зображення рельєфу на географічних картах.
93. Способи картографічного зображення на тематичних картах.
94. Географічні атласи, їх суть, види та класифікації.
95. Види шкільних картографічних творів. Педагогічна мета у роботі з географічними картами.
96. Суть картографічної генералізації та її основні чинники.
97. Види картографічної генералізації.
98. Об'єкт дослідження суспільної географії. Еволюція поглядів на об'єкт суспільної географії.
99. Предмет суспільної географії. Еволюція поглядів на предмет суспільної географії.
100. Основні геополітичні доктрини України та їх роль у розбудові держави.
101. Сфера послуг. Суть революції послуг. Особливості сфери обслуговування.
102. Попит на послуги. Показники рівня розвитку сфери послуг і обслуговування.
103. Основні напрямки сучасної геополітики. Сучасні геополітичні моделі світу. Геополітика і світовий порядок.
104. Основні генетичні складові розвитку суспільної географії: економіко-географічний, антропо-географічний, формально-теоретичний напрямки.
105. Структура сучасної суспільної географії, її основні складові. Диференціації суспільної географії.

106. Основні методи географічних досліджень: філософські, загальнонаукові, конкретноюнаукові.
107. Суть геоінформаційних технологій у сучасній географії. Геоінформаційні системи.
108. Природні умови й природні ресурси. Класифікація природних ресурсів за походженням і способом використання, технологічна класифікація природних ресурсів.
109. Економічна класифікація ресурсів.
110. Оцінка природних ресурсів.
112. Суть природокористування та його основні види. Стратегії природокористування.
113. Чисельність населення та його динаміка. Рух населення. Структура населення.
114. Трудові ресурси. Зайнятість населення. Закони народонаселення.
115. Процес урбанізації. Розселення населення. Системи розселення.
116. Національна економіка та її суб'єкти. Економічна система. Основні показники національної економіки та рівнів економічного розвитку країн.
117. Структура господарства та її види. Міжгалузеві комплекси. Функціональна структура господарства. Аналіз структури господарства.
118. Глобальні демографічні проблеми людства: сучасна світова демографічна ситуація, «демографічний вибух», і його економіко- і соціально-географічні наслідки. Прогноз зростання кількості населення світу.
119. Глобальні соціальні проблеми людства: суть цих проблем, їх види, пріоритети і шляхи розв'язання.
120. Глобальна продовольча проблема; рівень забезпечення продовольством населення різних регіонів світу, глобальний і регіональний потенціал і прогноз виробництва продовольства.
121. Географія виробництва основних видів продовольства. Екстенсивний та інтенсивний шляхи розв'язання глобальної продовольчої проблеми.
122. Проблеми збереження миру і безпека народів у різних регіонах світу. Військово-політичні блоки. Бізнес зброї і формування військово-промислових комплексів.
123. Географія сучасних військових конфліктів.
124. Неоглобалізм та його географічні аспекти.
125. Шляхи подолання економічної і соціальної відсталості країн, що розвиваються.
126. Роль транснаціональних корпорацій у встановленні нового економічного порядку у світі.
127. Глобалізація процесів взаємодії природи і суспільства. Формування ноосфери.
128. Проблеми сталого розвитку. Роль екологічних організацій у збереженні природного розмаїття Землі.
129. Проблеми глобального моніторингу природного довкілля.
130. Політична карта та основні етапи її формування.
131. Географія людських рас.

132. Суть процесу урбанізації та його територіальні особливості. Основні мегаполіси світу.
133. Географія сільського населення світу та основні тенденції розселення сільського населення світу.
134. Типологія країн світу.
135. Основні етапи становлення світового господарства.
136. Галузева структура світового господарства.
137. Роль природних чинників у формуванні й розвитку світового господарства.
138. Роль працересурсного потенціалу у розвитку світового господарства.
139. Паливно-енергетична промисловість світу.
140. Машинобудування світу.
141. Хімічна промисловість світу.
142. Рослинництво світу.
143. Тваринництво світу.
144. Географія галузей світового транспорту.
145. Особливості географії світової торгівлі.
146. Міжнародні економічні відносини.
147. Географія галузей послуг світу.
148. Міжнародні економічні організації. Участь України у міжнародних економічних організаціях.
149. Міжнародні політичні організації. Участь України у міжнародних політичних організаціях.
150. Транснаціональні корпорації як суб'єкти світового господарства та їх роль у глобалізаційних процесах.
151. Порівняльна характеристика господарських комплексів країн Закавказзя.
152. Порівняльна характеристика господарських комплексів країн Середньої Азії.
153. Особливості господарства Казахстану.
154. Особливості господарства Молдови.
155. Порівняльна характеристика господарства країн Балтики.
156. Основні риси розвитку господарства Європейської частини Російської Федерації.
157. Основні риси розвитку господарства Азіатської частини Російської Федерації.
158. Населення Росії: особливості розміщення, процеси заселення й розселення, основні народи.
159. Порівняльна характеристика суспільно-географічних (соціально-економічних) районів Європейської Росії.
160. Порівняльна характеристика суспільно-географічних (соціально-економічних) районів Азіатської Росії.
161. Особливості господарства Республіки Білорусь.
162. Особливості господарства Великобританії.
163. Особливості господарства Німеччини.
164. Порівняльна характеристика населення Росії та Франції.

165. Порівняльна характеристика державного устрою Росії, Франції та Великої Британії.
166. Порівняльна характеристика природно-ресурсного потенціалу Росії та Казахстану.
167. Порівняльна характеристика природно-ресурсного потенціалу Білорусії, Молдови та Азербайджану.
168. Порівняльна характеристика населення Італії та Росії.
169. Порівняльна характеристика географічного положення Франції, Німеччини та Великої Британії.
170. Порівняльна характеристика господарського комплексу Італії та Великої Британії.
171. Порівняльна характеристика економіко- та політико-географічного положення Польщі та Франції.
172. Порівняльна характеристика економіко- та політико-географічного положення України та Німеччини.
173. Порівняльна характеристика економіко- та політико-географічного положення Румунії та України.
174. Порівняльна характеристика економіко- та політико-географічного положення Великої Британії та Франції.
175. Порівняльна характеристика економіко- та політико-географічного положення Словаччини та України.
176. Порівняльна характеристика економіко- та політико-географічного положення Німеччини та Італії
177. Порівняльна характеристика міжнародної спеціалізації господарства Італії та Німеччини.
178. Порівняльна характеристика міжнародної спеціалізації господарства Італії та Російської Федерації.
179. Порівняльна характеристика міжнародної спеціалізації господарства Італії та Польщі.
180. Порівняльна характеристика міжнародної спеціалізації господарства Італії та Франції.
181. Порівняльна характеристика міжнародної спеціалізації господарства Франції та Німеччини.
182. Порівняльна характеристика населення Російської Федерації та Великої Британії.
183. Порівняльна характеристика населення Франції та Великої Британії.
184. Порівняльна характеристика основних чинників соціально-економічного розвитку Великої Британії та Франції.
185. Порівняльна характеристика паливно-енергетичних комплексів України та Польщі.
186. Порівняльна характеристика річкового та автомобільного транспорту України і Польщі.
187. Порівняльна характеристика сільськогосподарського і транспортного машинобудування України та Польщі.

188. Порівняльна характеристика залізничного і морського транспорту України та Польщі.
189. Характеристика міжнародної спеціалізації господарства Росії.
190. Особливості економіко- та політико-географічного положення Німеччини.
191. Міжнародна спеціалізація господарства Франції.
191. Особливості геологічної будови території України.
192. Особливості тектонічної будови території України.
193. Порівняльно-географічна характеристика Чорного й Азовського морів.
194. Водні ресурсів України.
195. Фізико-географічні особливості Поліського краю.
196. Фізико-географічна характеристика Степової зони України.
197. Фізико-географічні особливості природи Вулканічного хребта Українських Карпат.
198. Фізико-географічні особливості Кримських гір.
199. Порівняльна характеристика особливостей природи Донецької височинної і Південно-Подільської височинної фізико-географічних областей України.
200. Особливості ландшафтної структури степової зони України.
201. Особливості ландшафтної структури зони мішаних і широколистяних лісів України.
202. Особливості ландшафтної структури Карпатської гірської області.
203. Особливості ландшафтної структури лісостепової зони України.
204. Особливості природи Південного берега Криму.
205. Особливості природи Південного Степу України.
206. Особливості природи Подільської височини.
207. Особливості природи Придніпровської низовини.
208. Особливості природи степової зони України.
209. Особливості природи Українського Полісся.
210. Особливості поширення ґрунтового покриву на території України.
211. Особливості природи Чорного моря.
212. Економіко-географічне положення України.
213. Роль України у Чорноморському регіоні.
214. Порівняльна характеристика економіко- та політико-географічного положення Угорщини та України.
215. Порівняльна характеристика Дніпровсько-Донецької та Волино-Подільської нафтогазоносних областей.
216. Порівняльна характеристика чорної металургії Придніпровського та Донецького металургійних районів.
217. Хімічна промисловість України.
218. Порівняльна характеристика Калусько-Долинського та Дрогобицько-Роздольського вузлів хімічної промисловості.
219. Рослинництво України.
220. Тваринництво України.
221. Трубопровідний транспорт України.
222. Морський транспорт України.

223. Особливості розвитку електроенергетики в Україні.
224. Особливості розвитку кольорової металургії України.
225. Особливості розвитку металургійного комплексу України.
226. Особливості розвитку паливно-енергетичного комплексу України.
227. Особливості розвитку річкового і морського транспорту України.
228. Особливості розвитку чорної металургії України.
229. Причини і наслідки сучасних зовнішніх міграцій населення України.
230. Рівень ресурсозабезпеченості України; місце України у Європі та світі за запасами основних видів корисних копалин.
231. Порівняльна характеристика Львівсько-Волинського та Придніпровського вугільних басейнів.
232. Порівняльна характеристика машинобудування Києва й Харкова.
233. Роль транспортних коридорів у процесі інтеграції України до європейських соціально-економічних структур.
234. Методика навчання географії як наука. Предмет і завдання методики навчання географії в школі. Її структура і зміст.
235. Розвиток шкільної географії та методики її навчання в Україні.
236. Місце географії в структурі шкільної освіти. Нормативні документи, що регламентують зміст географічної освіти в школі.
237. Структура шкільної географічної освіти. Освітні, розвивальні та виховні цілі географії.
238. Навчальна програма з географії в школі. Загальна характеристика навчальної програми з географії. Принципи її побудови. Способи розміщення навчального матеріалу.
239. Характеристика підручників і посібників з географії. Функції сучасного підручника.
240. Методи навчання географії в школі. Дидактична суть методу навчання. Становлення методів навчання географії. Підходи до їх класифікації.
241. Методика застосування інформаційно-рецептивного (пояснювально-ілюстративного) методу під час формування географічних знань, вмінь і навичок в залежності від мети уроку, змісту теми і підготовки учнів.
242. Методи проблемного навчання на уроках географії. Інтерактивні методи навчання географії.
243. Засоби навчання географії в школі. Принцип наочності у вивченні географії. Дидактичні цілі використання засобів наочності на уроках географії. Види засобів навчання.
244. Методика роботи з основними засобами навчання географії в школі (географічні карти, атласи, глобуси, аудіовізуальні засоби наочності, статистичні показники, підручники, додаткова література та ін.). Комп'ютерні засоби навчання.
245. Технологія формування уявлень про географічні об'єкти та явища природи.
246. Технологія формування географічних понять.
247. Методика формування вмінь і навичок у процесі навчання географії в школі.

248. Урок - основна форма навчання географії. Основні вимоги до сучасного уроку географії.

249. Типи і структура уроків географії, їх характеристика. Макро- і мікροструктура окремих типів уроків географії.

250. Характеристика основних етапів макроструктури уроку.

251. Нетрадиційні уроки географії. Методика їх проведення. Шляхи підвищення ефективності уроку географії.

252. Виховна робота на уроках географії в школі. . Методи і прийоми виховного впливу на особистість учня на уроках географії.

253. Позаурочна та позакласна робота з географії. Її цілі та завдання, принципи та методи організації.

254. Місце і роль екскурсії у навчанні географії. Класифікація навчальних екскурсій. Методика їх підготовки і проведення.

255. Міжпредметні зв'язки у формуванні географічних знань, умінь і навичок. Методика встановлення міжпредметних зв'язків у процесі вивчення географії в школі.

256. Методичні особливості вивчення курсу "Загальна географія". Ключові компетенції, на які спрямовано вивчення загальної географії. Навчальний комплекс з курсу "Загальна географія"

257. Методичні особливості вивчення курсу "Географія материків і океанів". Навчальний комплекс з курсу "Географія материків і океанів".

258. Методичні особливості вивчення курсу "Фізична географія України". Навчальний комплекс з курсу "Фізична географія України".

259. Методичні особливості вивчення курсу "Економічна і соціальна географія України". Навчальний комплекс з курсу "Економічна і соціальна географія України".

260. Методичні особливості вивчення курсу "Соціально-економічна географія світу". Навчальний комплекс з курсу «Економічна і соціальна географія світу», 10 клас.

**Критерії оцінювання відповідей абітурієнтів
на співбесіді з «Географії».**

<i>Рівень</i>	<i>Характеристика відповіді абітурієнта</i>
Зараховано	Абітурієнт демонструє розуміння географічного матеріалу, спроможний розкрити загальні закономірності географічної оболонки, розвитку економіки світу в цілому та окремих країн. Володіє навиками роботи з картографічним матеріалом. Володіє сучасними педагогічними технологіями формування географічних знань в учнів.
Незараховано	Абітурієнт не усвідомлює змісту питань, не має уявлень про загальні фізико-географічні закономірності та основи теорії економічної і соціальної географії. Демонструє відсутність знань про конкретні фізико-географічні та суспільно-географічні (економіко-географічні чи соціально-економічні) об'єкти та не орієнтується на карті. На примітивному рівні володіє знаннями і вміннями з методики навчання географії в основній школі

Список літератури

1. Алисов Б. П., Полтараус М. И. Климатология. – М.: Наука, 1985. – 264 с.
2. Антонов В. С. Короткий курс загальної метеорології. – Чернівці, 2004. – 84 с.
3. Ананьев Г. С., Лентьев О. К. Геоморфология материков и океанов. – М.: Изд-во МГУ, 1987.
4. Аласв Э. Б. Социально-экономическая география: Понятийно-терминологический словарь. – М.: Мысль, 1983. – 350 с.
5. Атлас вчителя / В. В. Молочко, Ж. Є. Бонк, І. Л. Дрогушевська та ін. – К.: ДНВП «Картографія», 2010. – 328 с.
6. Багров М. В., Боков В. О, Черваньов І. Г Землезнаство. – К.: Либідь, 2000.
7. Бойко Р. Д. Загальне землезнаство. – Тернопіль, 1998.
8. Богословский Б. Б., Самохин А. А., Иванов К. Е., Соколов Д. П. Общая гидрология. – Л.: Гидрометеиздат, 1984. – 356 с.
9. Бойко Р. Д., Чернюк Г. В. Основи фізичної географії. – К.: ІСДО, 1995.
10. Білявський Г. О., Гладун М. М., Фурдий Р. С. Основи загальної екології. – К.: Либідь, 1995. – 368 с.
11. Богданов Ю. А. Региональная физическая география Мирового океана. – М.: Высшая школа, 1985.
12. Берлянт А. М. Образ пространства: карта и информация. – М.: Мысль, 1986. – 240 с.
13. Берлянт А. М. Картография. Учебник для вузов. – М.: Аспект Пресс, 2006.
14. Божок А. П., Осауленко Л. Є., Пастух В. В. Картографія. Підручник. – К.: Фітосоціоцентр, 1999.
15. Безуглий В. В. Економічна і соціальна географія зарубіжних країн: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: ВЦ «Академія», 2005. – 704 с.
16. Безуглий В. В., Козинець С.В. Регіональна економічна і соціальна географія світу: Посібник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2003. – 688 с.
17. Бойко В. М., Міхелі С. В. Загальна географія: підручник для 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів. – К.: Педагогічна преса, 2006. – 272 с.
18. Бойко В. М., Міхелі С. В. Географія материків і океанів: підручник для 7 класу загальноосвітніх навчальних закладів. – К.: Зодіак-ЕКО, 2007. – 288 с.
19. Воронов А. Г., Дроздов Н. Н., Мяло Е. Г. Биogeография мира. – М.: Высшая школа, 1985.
20. Воронцов А. И. Рациональное природопользование. – М.: Изд-во ЭКМОС, 2000. – 304 с.
21. Гуральник И. И. Метеорология. – Л.: Гидрометеиздат, 1982. – 334 с.
22. Гончарова Л. Д., Серга Є. М., Школьний Є. П. Клімат і загальна циркуляція атмосфери. – К.: КНТ, 2005. – 46 с.
23. Геренчук К. І. Основні проблеми фізичної географії. – К.: Вища школа, 1969. – 132 с.
24. Гуцуляк В. М. Ландшафтознаство: теорія і практика. – Чернівці, 2005.–124 с.
25. Голиков А. П., Олійник Я. Б., Степаненко А. В. Вступ до економічної і соціальної географії. Підручник. – К.: Либідь, 1997. – 320 с.

26. Гудзеляк І. Географія населення: Навчальний посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 232 с.
27. Географія світового господарства (з основами економіки): навч. посіб. /Я. Б. Олійник та ін.; за ред. Я. Б. Олійника, І. Г. Смирнова. – К.: Знання, 2001.– 640 с.
28. Географія мирового хазяйства: Учебное пособие / Голиков А. П. Грицак Ю.П., Казакова Н. А., Сидоров В. И. / Под. ред. А. П. Голикова. – К.: Центр учебной литературы, 2008. – 192 с.
29. Голиков А. П., Григорова Л. И., Черномаз П. А., Казакова Н. А., Шуба Е. И. и др. Мировое хазяйство и международные экономические отношения. – Симферополь: Сонат, 2003. – 474 с.
30. Генсірук С. А. Регіональне природокористування. – Львів, 1992. – 333 с.
31. Давыдов Л. К., Дмитриева А. А., Конкина Н. Г. Общая гидрология. – Л.: Гидрометеоздат, 1973. – 642 с.
32. Даценко Л.М. Навчальна картографія в умовах інформатизації суспільства: теорія і практика : монографія / Л.М. Даценко. – К. : ДНВП «Картографія», 2011. – 228 с.
33. Дахно І. І. Країни світу: Енциклопедичний довідник. – К.: МАПА, 2004.–608 с.
34. Добровольский В. В. География почв с основами почвоведения. – М.: Высшая школа, 1989. – 319 с.
35. Добровольский В. Г., Урусевская И. С. География почв. – М.: Изд-во МГУ, 1984. – 413 с.
36. Душина И. В., Понурова Г. А. Методика преподавания географии: Пособие для учителей и студентов пединститутів и университетов. – М.: Просвещение, 1996 – 192 с.
37. Дубович І. Країнознавчий словник-довідник. – Львів: Видавничий дім «Панорама», 2003. – 580 с.
38. Дітчук І. Л., Заставецька О. В., Брущенко І. В. Фізична географія України: підручник для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів. – Запоріжжя: Прем'єр, 2008. – 256 с.
39. Економічна і соціальна географія світу / За ред. Є.П. Качана. – Тернопіль: Астон, 1999. – 332 с.
40. Економічна і соціальна географія України / Під ред. О. І. Шаблія. – Львів: Світ, 1994.
41. Економічна і соціальна географія світу: Навч. посібник / За ред. Кузика С. П. – Львів: Світ, 2002. – 672 с.
42. Економічна і соціальна географія світу: Підруч. для 10 кл. серед. шк. / Б. П. Яценко, В. М. Юрківський, О. О. Любіцева та ін.; За ред. Б. П. Яценка. – К.: Прок-Бізнес, 2004. – 351 с.
43. Жупанський Я. І., Сухий П. О. Соціально-економічна картографія. – Тернопіль, 1997. – 274 с.
44. Жупанський Я. І. Історія географії в Україні. – К., 2006.
45. Земледух Р. М. Картографія з основами топографії. – К.: Вища школа, 1993.
46. Загальна методика навчання географії : підручник [з грифом МОНМС України] /О.М. Топузов, В.М. Самойленко, Л.П. Вішнікіна. – К. : ДНВП «Картографія», 2012. – 512 с.

47. Заставний Ф. Д. Географія України. – Львів: Світ, 1980. – 471 с.
48. Заставний Ф. Д. Фізична географія України. – Львів: Львівський обласний наук.-метод. інститут освіти, 1996. – 231 с.
49. Збожна О. М. Основи технології: Навчальний посібник. – Тернопіль: Карт-бланш, 2002. – 486 с.
50. Заставецька О. В., Заставецький Б. І., Ткач Д. В. Географія населення України. – Тернопіль, 2007. – 134 с.
51. Заставний Ф. Д. Фізична географія України: підручник для 8 класу середніх загальноосвітніх шкіл. – К.: Форум, 2000. – 239 с.
52. Заставний Ф. Д. Економічна і соціальна географія України: Підручник для 9 класу середніх загальноосвітніх шкіл. – К.: Форум, 2001. – 239 с.
53. Исаченко А. Г. Ландшафтоведение и физико-географическое районирование. – М.: Высшая школа, 1991.
54. Ковалишин Д., Волік О., Дем'янчук П., Гулик С., Царик Л. Регіональна фізична географія поверхні Землі: Навчальний посібник. В 2-х ч. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2013. – 512 с. з іл.
55. Культурний ландшафт: теорія і практика : зб. наук. пр. / за ред. Г. І. Денисика. – Вінниця : ПП «ТД «Едельвейс і К», 2010. – С. 102–104.
56. Кукурудза С. І. Біогеографія. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 504 с.
57. Картография с основами топографии / Г. Грюнберг, Н. Лапкина, Н. Малахов, Е. Фельдман. Под ред. Г. Грюнберга. – М.: Просвещение, 1991. – 368 с.
58. Копылов В. А. География населения: Учебное пособие. – Л.: Информационный внедренческий центр «Маркетинг», 1998. – 124 с.
59. Кобернік С. Г та ін. Методика викладання географії в школі: Навчально-методичний посібник. – К.: Стафед-2, 2000. – 320 с.
60. Короповський Н. В., Якушова А.Ф. Основы геологии. – М.: Высшая школа, 1991.
61. Львович М.И. Вода и жизнь. – М.: Наука, 1986. – 254 с.
62. Леонтьев О. К., Рычагов Г. И. Общая геоморфология. – М.: Высшая школа, 1988. – 320 с.
63. Леонтьев О. К. Физическая география Мирового океана. – М.: МГУ, 1982.
64. Ляшенко Д. О. Картографія з основами топографії. – К.: Наукова думка, 2008. – 184 с.
65. Маринич О.М. Фізична географія України : підручник / О.М. Маринич, П.Г. Шищенко. – 3-тє вид., стер. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2006. – 511 с.
66. Молочко В.В. Атлас вчителя: довідкове картографічне видання / В.В. Молочко, Ж.С. Бонк, І.Л. Дрогушевська [та ін.]. – К. : ДНВП «Картографія», 2010. – 328 с.
67. Міллер Г. П., Петлін В. М. Мельник А. В. Ландшафтознавство: теорія і практика. – Львів: Видавн. центр при ЛНУ імені Івана Франка, 2002. – 172 с.
68. Маринич О. М., Шищенко П. Г. Фізична географія України. – К.: Знання, КОО, 2003. – 479 с.
69. Мировая экономика. Экономика зарубежных стран. Учебник / Под. ред д-ра экон. наук, проф. В. П. Колесова и д-ра экон. наук, проф. М. Н. Осьмовой. – М.: Московский психолого-социальный институт, 2000. – 480 с.

70. Методика обучения географии в средней школе: Учебное пособие для студентов пед.ин-тов по географической специальности / Под ред. Л. М. Панченко. – М.: Просвещение, 1983. – 320 с.
71. Методика обучения географии в средней школе: Пособие для учителей / Под ред. И. С. Матрусова. – М.: Просвещение, 1985. – 256 с.
72. Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах: Навч.-метод. посібник / Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р., Скуратович О. Я.; За ред. С. Г. Коберніка. – К.: Навчальна книга, 2005. – 319 с.
73. Масляк П. О., Шищенко П. Г. Географія України. Пробний підручник для 8-9 класів середньої школи. – К.: Зодіак-ЕКО, 1998. – 432 с.
74. Мороз С. А., Онопрієнко В. І., Бортник С. Ю. Методологія географічної науки: Навчальний посібник. – К.: Заповіт, 1997.
75. Неклюкова Н. П. Общее землеведение. Земля как планета. Атмосфера. Гидросфера. – М.: Просвещение, 1977. – 336 с.
76. Олійник Я. Б., Степаненко А. В. Вступ до соціальної географії. – К.: Т-во «Знання» КОО, 2000.
77. Основы промышленного и сельскохозяйственного производства / Под ред Куракина А. В. – М.: Просвещение, 1981.
- 78.
79. Основы технологии важнейших отраслей промышленности / Под ред А. М. Гинберга, Б. А. Хохлова. – М.: Высшая школа, 1985.
80. Пестушко В. Ю., Сасихов В. О., Уварова Г. Є. Географія материків і океанів: Підручник для 7 класу середньої школи. – К.: Абрис, 1999. – 376 с.
81. Перцик Е. Н. Географія городов (геоурбаністика). – М.: Высшая школа, 1991.
82. Плоткин М. Р. Основы промышленного производства: Учебное пособие для университетов и педагогических институтов. – М.: Высшая школа, 1977.
83. Питуляк М. Р., Питуляк М. В. Загальна гідрологія (гідрологія суходолу). – Тернопіль, ТНПУ, 2005. – 84 с.
84. Питуляк М. Р. Біогеографія. – Тернопіль, ТНПУ, 1999. – 115 с.
85. Питуляк М. Р., Питуляк М. В. Загальна гідрологія (гідрологія Світового океану). – Тернопіль, ТНПУ, 2005. – 64 с.
- 86.
87. Пестушко В. Ю., Уварова Г. Ш. Географія: підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. – К.: Генеза, 2009. – 288 с.
88. Пістун М.Д. Основы теории суспільної географії: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1996. – 231 с.
89. Ратушняк Г. С. Топографія з основами картографії: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 78 с.
90. Розміщення продуктивних сил: Підручник / В. В. Ковалевський, О.Л. Михайлюк, В. Ф. Семенова, О. Л. Михайлюк. – К.: Товариство «Знання», КОО, 1998. – 546 с.
91. Родман Б. Б. География городов: Учебное пособие для географ. фак-тов вузов. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1997.
92. Салищев К. А. Картоведение. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1986. – 408 с.
93. Салищев К. А. Картография. – М.: Высшая школа, 1982. – 272 с.

94. Свинко Й. М., Сивий М. Я. Геологія. – К.: Либідь, 2006.
95. Сивий М. Я., Свинко Й. М. Практикум з геології. – К.: Либідь, 2006.
96. Стецюк В. В., Ковальчук І. П. Основи геоморфології. – К., 2005. – 465 с.
97. Світова економіка / А. С. Філіпенко, О. І. Рогащ, О. І. Шниркова та ін. – К.: Либідь, 2002. – 447 с.
98. Топчиев А. Г. Геоэкология: географические основы природопользования. – Одесса: Астропринт, 1996. – 392 с.
99. Топчиев О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики: Навчальний посібник. – Одеса: Астропринт, 2005. – 632 с.
100. Топчиев О. Г. Основи суспільної географії. Навчальний посібник. – Одеса: Астропринт, 2001. – 560 с.
101. Топография с основами геодезии: Учебн. пособие для студ. географ. спец. ун-тов / А. П. Божок, К. И. Дрич, С. А. Евтифеев и др. Под. ред. А. С. Харченко и А. П. Божок. – М.: Высшая школа, 1986.
102. Топографія з основами геодезії: Підручник / А. П. Божок, В. Д. Барановський, К. І. Дрич та ін.; За ред. А. П. Божок. – К.: Вища школа, 1995.
103. Физическая география Мирового океана / Под ред. Маркова К. О. – Л.: Наука, 1980.
104. Физическая география материков и океанов / Под ред. Рябчикова А. – М.: Высшая школа, 1988.
105. Чеботарев А.И. Общая гидрология. – М., 1975.
106. Шищенко П. Г., Олійник Я. Б. Загальне землезнавство. – К., 2008.
107. Шубаев Л. П. Общее земледение. – М.: Высшая школа, 1977. – 455 с.
108. Шукин И. С. Общая геоморфология. В 3-х томах. Том 1. – 1960. Том 2. – 1964. Том 3. – 1974.
109. Хромов С. П. Метеорология и кліматологія. – Л.: Гидрометеиздат, 1983. – 404 с.
110. Шаблій О. І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. – Львів: Львів. Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2001. – 744 с.
111. Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії. Підручник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 444 с.
112. Шаблій О. І. Основи суспільної географії / Підручник для студ. вищих навчальних закладів / О. І. Шаблій. – 2-ге видання. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 296 с.
113. Шевчук Л. Соціальна географія: Навч. посібник. – К.: Знання, 2007. – 349 с.
114. Ягельский А. География населения. – М.: Прогресс, 1980. – 382 с.
115. Шувалов Е. Л. География населения: Учебное пособие для студентов пед. ин-тов по географ. спец. – М.: Просвещение, 1985. – 176 с.
116. Шевчук Л. Т. Основи медичної географії. – Львів: Світ, 1997.
117. Шевчук Л. Т. Сакральна географія. – Львів: Світ, 1999.
118. Соціально-економічна географія світу / За ред. С. П. Кузика. – Тернопіль: Підручники і посібники, 1998. – 256 с.
119. Шипович Є. Й. Методика викладання географії: Начальний посібник для студентів географ. фак-тів. – К.: Вища школа, 1981. – 174 с.
120. Шкільний курс географії та методика її навчання (курс лекцій): навчальний посібник / Варакута О. В. – Тернопіль: СМП «Тайп», 2012. – 177 с.

121. Шищенко П. Г., Муніч Н. В. Фізична географія України: Підручник для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів. – К.: Золдіак-ЕКО, 2008. – 240 с.
122. Шищенко П.Г. Фізична географія України / П.Г. Шищенко, Н.В. Муніч. – К. : Видав. дім «Освіта», 2011. – С. 155. Чорний І. Б. Географія ґрунтів з основами ґрунтознавства. – К.: Вища школа, 1995. – 239 с.
123. Якушко О. Ф. Основы геоморфологии. – Минск, 1997. – 236 с.